

Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 24–25 травня 2019 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Одеса : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2019. С. 130-134.

2. Козиця С. Медична журналістика в контексті наукової. *Психолінгвістика*. 2015. Випуск 17. С. 257-264.

Науковий керівник: Завальнюк І.Я., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Віталій Чорнобой

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Уманського національного університету

**ФУНКЦІОНАЛЬНІ КОНТРАСТИ У ЗАГОЛОВКОВІЙ
ПОЛІТИЦІ УКРАЇНСЬКИХ ОНЛАЙН-МЕДІА.
ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВИДАНЬ «УКРАЇНСЬКА ПРАВДА»,
«УНІАН» ТА «NV»**

У роботі проаналізовано функціональні особливості заголовків сучасних українських онлайн-медіа в умовах дефіциту уваги аудиторії. На основі емпіричного дослідження виявлено контрасти між інформативними та маніпулятивними стратегіями видань «Українська правда», «УНІАН» та «NV». Окреслено тенденції до автономізації заголовка як самодостатньої одиниці впливу на реципієнта.

Ключові слова: заголовок, Українські онлайн-медіа, інформаційна функція, рекламна функція, експресивно-апелятивна функція, медіатекст, автономізація заголовка.

Цифрове середовище перетворило заголовок із простої назви на автономний текст, який більшість користувачів споживає як повноцінну новину, не відкриваючи матеріал. У дослідженні аналітичної платформи «WifiTalents» йдеться про те, що близько 80% реципієнтів читають лише заголовок онлайн-статті; При цьому 73% споживачів визнають, що заголовок впливає на них, навіть якщо вони підозрюють, що він вводить в оману [21]. Це робить його ключовим, а часто й єдиним інструментом впливу на реципієнта в умовах дефіциту уваги. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю зрозуміти, як у гонитві за трафіком змінюються фундаментальні функції журналістського тексту. Мета роботи полягає у

виявленні функціональних контрастів у заголовковій політиці провідних українських онлайн-медіа та аналізі того, як різні редакційні моделі балансують між якісним інформуванням і прагматичними стратегіями залучення уваги.

Заголовок, як елемент медіатексту, досліджувало безліч українських та зарубіжних вчених, серед яких В. Різун, І. Михайлин, В. Красавіна, В. Здорова, А. Євграфова, А. Калиниченко, О. Холодюк, Х. Дацишин та ін. поміж іноземними дослідниками виокремлюємо А. Белла, Ж. Женетта, Т. ван Дейка, Й. Блома, М. Беднарек, Г. Кейпл.

Широке визначення терміна «заголовок» подає «Літературознавча енциклопедія»: «Заголовок... назва твору або його частини, зафіксована на титульній сторінці рукопису, машинопису, видання або над текстом... Вважається структурним складником тексту, важливою частиною його архітектоніки» [7, С. 378]. У літературознавстві назва є естетичним компонентом, що взаємодіє з підтекстом і розкривається лише після прочитання всього художнього твору. Натомість у журналістиці підхід стає прагматичним: заголовок перетворюється на автономну інформаційну одиницю для миттєвої передачі суті новини. В. В. Різун зазначає: «заголовки – це спеціальні засоби, які являють собою опорні точки, що показують найбільш важливу текстову інформацію» [14, с. 9]. І. Михайлин додає: «Заголовок повинен містити в собі тему або ідею твору, має перегукуватися з проблематикою. Він мусить бути виразним, стислим, змістовним, цікавим, легко вкладатися в пам'яті читачів» [9, с. 385].

Роль заголовка як структурного центру медіатексту зумовлює його функціональну багатогранність. У сучасному журналістичному назву розглядають як поліфункціональне утворення. Доволі вичерпний перелік завдань, які виконує заголовок, надає О. О. Холодюк, виокремлюючи номінативну (назва), інформативну (узагальнення теми), рекламну (привернення уваги), дейктичну (представлення у зовнішньому світі), апелятивно-експресивну (емоційний вплив) та гіпертекстову функції [19, с. 27]. При цьому дослідниця наголошує, що домінантною залишається саме інформативна функція. Натомість А. Калиниченко фіксує деградацію інформативності в онлайн-медіа: «Журналісти використовують заголовок як один із основних інструментів впливу на громадян... Констатуючо-описова, проблемна та рекламно-інтригуюча відтіснили на інший план інформативну функцію. Читач може бути ошуканим, коли прочитає кричущу назву матеріалу, а потім ознайомиться саме із текстом» [5]. Глибокий аналіз цього функціонального зсуву знаходимо у праці В. Красавіної: «Заголовок-експресив, семантичними компонентами якого є оцінність, емоційність, образність, актуалізує додаткове конотативне значення, передає авторське ставлення до інформації та слугує дієвим засобом впливу на сприйняття тексту читачем» [6, с. 216].

Для підтвердження теоретичних висновків ми проаналізували

заголовкові комплекси новинних порталів «Українська правда», «УНІАН» та «NV» за період з 4 по 6 квітня 2026 року. Вибір цих ресурсів зумовлений їхньою популярністю серед української аудиторії: за даними моніторингу ІМІ, щомісячна кількість відвідувань «Української правди» становить понад 49 мільйонів, «УНІАН» — 33 мільйони, «NV» 13,8 мільйонів [8]. За вказаний період було опрацьовано 1250 заголовків, що дозволило виявити суттєву різницю в інтенсивності оновлення стрічок новин: найбільш динамічним виявилось видання «NV» (~490 публікацій), на другому місці «УНІАН» (453), а найменшу кількість матеріалів підготувала «Українська правда» (307).

Кількісний аналіз функцій свідчить, що «Українська правда» демонструє найвищий рівень відданості інформативності — 81% (249 одиниць), де назви виступають автономними повідомленнями, як-от: «ЗСУ минулої доби відбивали 120 ворожих штурмів — Генштаб»; «Половина претендентського циклу позаду: Музичук втримала перше місце за підсумками гри з Асаубаєвою».

Натомість в «УНІАН» зафіксовано домінування рекламної функції, частка якої становить 37% (167 одиниць). Редакція активно використовує стратегію приховування суб'єкта дії та емоційного нагнітання, наприклад: «Злодії дивляться саме на це: названо 7 речей на підвір'ї...», «Окупанти в паніці: на голови ворогам полетіли дрони з графітовим "сюрпризом"».

Видання «NV» репрезентує інтелектуальну модель із вираженою апелятивною функцією, яка охоплює 42% (206 одиниць) вибірки. Тут заголовки часто базуються на цитуванні, що створює ефект діалогу, як-от: «"Це до мурах". Світоліна назвала найголовніші турніри у своїй кар'єрі»; ««Не разом, так трапилось». Олександр Терен розійшовся з Катериною Смачило»; ««Під московським караулом у тюрмі». Дещо про банальність російського зла — історія з Олегом Шамою».

Контрасти у підходах до формування назв стають очевидними при розгляді новини про обстріли енергетики 6 квітня 2026 року. «Українська правда» застосувала суто інформаційну модель: «Знеструмлення у п'яти областях: стан енергосистеми на ранок 6 квітня», орієнтовану на швидку навігацію. «УНІАН» обрав апелятивно-експресивну назву «Росія нищівно атакувала енергетику України: жителі п'яти областей без світла», де використання гіперболи «нищівно» спрямоване на експлуатацію тривоги читача. Видання «NV» запропонувало розгорнуту структуру «Чотири влучання. У Чернігівській області після атаки РФ знеструмлено більшість районів», де перша частина виконує атрактивну роль через інтригу, а друга забезпечує інформаційну глибину.

Цікавою тенденцією є використання «персонажів-магнітів», серед яких лідирує Дональд Трамп. Його ім'я згадується у великій кількості заголовків усіх трьох медіа. Примітно, що новини про нього часто мають підвищений рівень експресивності порівняно з новинами про інших

іноземних лідерів, що свідчить про використання його фігури як інструменту атрактивності для залучення трафіку: «Трамп не підтримав план припинення вогню в Ірані на 45 днів – ЗМІ»; «Трамп не переймається тим, що США можуть скоїти воєнні злочини в Ірані»; «Сінътун переписує рекорди, Трамп показав вагомий прогрес: підсумки Tour Championship зі снукеру» «УП»; Варто зазначити, що остання новина стосувалася не Дональда Трампа, а його однофамільця – Джадда Трампа, гравця у снукер. Утім, можемо стверджувати, що його прізвище у заголовок було винесено не випадково, а одна із частин новини була надрукована під заголовком «Будь-який Трамп боїться Китайців?».

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що в сучасному цифровому середовищі заголовок остаточно трансформувався з простої назви у самодостатній медіатекст. Оскільки переважна більшість аудиторії обмежується лише читанням назви, вона стає головним джерелом інформації та ключовим засобом впливу на реципієнта. Аналіз заголовкової політики провідних українських медіа виявив чітку функціональну диференціацію, яка безпосередньо залежить від обраної редакційної моделі. Якщо «Українська правда» зберігає пріоритет якісного інформування через домінування інформативної функції, то «УНІАН» демонструє агресивну прагматичну стратегію, де значну частку займає рекламна функція, спрямована на маніпулювання цікавістю читача через приховування фактів. Видання «NV» займає проміжну позицію, орієнтуючись на інтелектуальну апелятивність через використання цитат та думок експертів.

Також спостерігається виразна тенденція до використання «персонажів-магнітів», що дозволяє штучно підвищувати привабливість матеріалу навіть у тих випадках, коли зв'язок із темою є опосередкованим або випадковим.

Список використаних джерел

1. Сінътун переписує рекорди, Трамп показав вагомий прогрес: підсумки Tour Championship зі снукеру. Українська правда. 2026. 6 квіт. URL: <https://champion.com.ua/ukr/billiards/rekrodi-sintuna-osobistiy-progres-trampa-chim-zapam-yatayetsya-tour-championship-2026-1069182/> (дата звернення: 10.04.2026).
2. Злодії дивляться саме на це: названо 7 речей на подвір'ї. УНІАН. 2026. 6 квіт. URL: <https://www.unian.ua/curiosities/shcho-u-dvori-privablyuye-zlodijiv-vidpovid-ekspertiv-13339683.html> (дата звернення: 10.04.2026).
3. Знеструмлення у п'яти областях: стан енергосистеми на ранок 6 квітня. Українська правда. 2026. 6 квіт. URL: <https://epravda.com.ua/energetika/stan-energosistemi-6-kvitnya-de-nemaye-svitla-cherez-obstrili-820107/> (дата звернення: 10.04.2026).

4. ЗСУ минулої доби відбивали 120 ворожих штурмів – Генштаб. Українська правда. 2026. 6 квіт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2026/04/06/8028891/> (дата звернення: 10.04.2026).

5. Калиниченко А. Заголовок як важливий інструмент привернення уваги до новини в онлайн-ЗМІ//Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал, 2018. - №12. URL: <https://nauka-online.com/publications/social-communications/2018/12/zagolovok-kak-vazhnyj-instrument-privlecheniya-vnimaniya-k-novosti-v-onlajn-smi/> (дата звернення: 10.04.2026).

6. Красавіна В. Заголовки-експресиви в сучасних інтернет-виданнях / В. Красавіна. Культура слова. 2017. Вип. 86. С. 214-222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2017_86_23 (дата звернення: 10.04.2026).

7. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Т. 1 : А — Л / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 608 с. — (Серія «Енциклопедія ерудита»). URL: <https://archive.org/details/literaturoznachat1> (дата звернення: 10.04.2026).

8. Машкова Я. Рейтинг онлайн-медіа без змін, але трафік більшості сайтів знизився — дослідження ІМІ. Інститут масової інформації. 2026. 4 берез. URL: <https://imi.org.ua/news/rejtyng-onlajn-media-bez-zmin-ale-trafik-bilshosti-sajtiv-znyzyvsya-doslidzhennya-imi> (дата звернення: 10.04.2026).

9. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підручник. 5-те вид., перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 496 с.

10. «Не разом, так трапилось». Олександр Терен розійшовся з Катериною Сmachило. NV. 2026. 4 квіт. URL: <https://life.nv.ua/ukr/znamenitosti/oleksandr-teren-rozirvav-stosunki-z-katerinoyu-smachilo-pislya-troh-misyaciv-romanu-50597625.html> (дата звернення: 10.04.2026).

11. Окупанти в паніці: на голови ворогам полетіли дрони з графітовим "сюрпризом". УНІАН. 2026. 6 квіт. URL: <https://www.unian.ua/weapons/grafitovi-bombi-zsu-ymovirno-pochali-vikoristovuvati-novu-zbroyu-proti-okupantiv-13340244.html> (дата звернення: 10.04.2026).

12. «Під московським караулом у тюрмі». Дещо про банальність російського зла — історія з Олегом Шамою. NV. 2026. 4 квіт. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/pisnya-pro-rashizm-oleg-shama-rozpoviv-chim-vrazhaye-narodne-vikonannya-a-vzhe-rokiv-dvisti-50597018.html> (дата звернення: 10.04.2026).

13. Половина претендентського циклу позаду: Музичук втримала перше місце за підсумками гри з Асаубаєвою. Українська правда. 2026. 5 квіт. URL: <https://champion.com.ua/ukr/chess/7-tur-turniru-pretendentok-2026-muzichuk-vtrimala-pershe-misce-za-pidsumkami-gri-z-asaubayevoyu->

1069163/ (дата звернення: 10.04.2026).

14. Різун В. В. Лінгвістика впливу/ В. В. Різун, Н. Ф. Непийвода, В. М. Корнеєв К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. 148 с.

15. Росія нищівно атакувала енергетику України: жителі п'яти областей без світла. УНІАН. 2026. 6 квіт. URL: <https://www.unian.ua/economics/energetics/vidklyuchennya-svitla-v-ukrajini-rosiya-nishchivno-atakuvala-energetiku-p-yati-oblastey-13339488.html> (дата звернення: 10.04.2026).

16. Трамп не переймається тим, що США можуть скоїти воєнні злочини в Ірані. Українська правда. 2026. 6 квіт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2026/04/06/8029019/> (дата звернення: 10.04.2026).

17. Трамп не підтримав план припинення вогню в Ірані на 45 днів – ЗМІ. Українська правда. 2026. 6 квіт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2026/04/06/8028971/> (дата звернення: 10.04.2026).

18. «Це до мурах». Світоліна назвала найголовніші турніри у своїй кар'єрі. NV. 2026. 6 квіт. URL: <https://sport.nv.ua/ukr/tennis/elina-svitolina-pro-zbirnu-ukrajini-ce-naygolovnishe-u-mojiy-kar-yeri-50598175.html> (дата звернення: 10.04.2026).

19. Холодюк О. О. Структурно-семантичні особливості англійсько- та українськомовних заголовків політико-економічного публіцистичного дискурсу на початку ХХІ століття : кваліфікаційна робота магістра / Холодюк О. О. ; Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2022. 121 с. URL: <https://jarch.donnu.edu.ua/article/view/13192/13095>

20. Чотири влучання. У Чернігівській області після атаки РФ знеструмлено більшість районів, пошкоджено важливі енергооб'єкти. NV. 2026. 6 квіт. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/rosiya-atakuvala-energoob-yekti-na-chernigivshchini-6-kvitnya-naslidki-ta-yaki-rayoni-znestrumleni-50597892.html> (дата звернення: 10.04.2026).

21. Prescott H. Articles With Misleading Statistics : WifiTalents Report 2026 / H. Prescott ; ed. M. Sullivan. WifiTalents, 2026. URL: <https://wifitalents.com/articles-with-misleading-statistics/>

Науковий керівник: Яценко Л. М; кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та журналістики.